

Vraag 11 in dit examen is een stelopdracht. Reserveer voldoende tijd om deze opdracht te maken.

■ Nederland en Indonesië. Vier eeuwen contact en beïnvloeding

Iemand beweert dat de Verenigde Oostindische Compagnie (VOC) werd opgericht om de Indonesische archipel te veroveren.

2p 1 Waarom is dit onjuist?

In de VOC-tijd werden de Nederlanders *in Indonesië* sterk beïnvloed door de Indonesische cultuur.

4p 2 A Leg uit waardoor die invloed zo sterk was.

Tegelijkertijd veranderde de cultuur *in Nederland* bijna niet door Indonesische invloeden. B Leg uit waardoor deze invloed zo gering was.

Het Cultuurstelsel maakte gebruik van de traditionele maatschappelijke verhoudingen op Java.

3p 3 Noem een kenmerk van die traditionele verhoudingen en leg uit op welke wijze het Cultuurstelsel hier gebruik van maakte.

Gebruik bron 1.

Stel: je onderzoekt de koloniale politiek van Nederland in de negentiende eeuw vanaf 1830.

6p 4 A Toon aan de hand van de bron aan, dat deze politiek tot 1870 een succes is.

Omstreeks 1870 verandert de economische politiek ten aanzien van Indonesië.

B Geef aan van welke verandering er sprake is en hoe die in deze bron zichtbaar wordt.

In de bron wordt de indruk gewekt dat Nederland na 1870 minder verdient aan Indonesië dan daarvoor.

C Leg uit waarom het economisch voordeel voor Nederland na 1870 toch blijft bestaan.

Gebruik bron 2a.

3p 5 Wat is de visie van Albert Hahn op de verovering van Atjeh? Licht je antwoord toe met twee beeldelementen.

Gebruik de bronnen 2a en 2b.

We nemen aan dat Albert Hahn zich bij het maken van zijn prent (bron 2a) heeft laten inspireren door deze foto (bron 2b).

2p 6 Leg met twee elementen uit de foto uit, dat dit waarschijnlijk is.

Twee doelen van de Ethische Politiek waren:

- bevordering van welzijn en welvaart van de bevolking
 - voorbereiding van Indonesië op grotere zelfstandigheid in de toekomst (de voorgedijgedachte).
- 2p 7 A Noem een reden waarom onderwijs aan de Indonesische bevolking een bijdrage kon leveren aan de bevordering van welzijn en welvaart van de bevolking.
B Noem een reden waarom onderwijs aan de Indonesische bevolking de voorbereiding van Indonesië op grotere zelfstandigheid in de toekomst kon helpen bevorderen.

Gebruik bron 3.

W.Ph. Coolhaas beschrijft zijn ervaringen met het onderwijs op de Molukken. De twee doelen van de Ethische Politiek, bevordering van welzijn en welvaart van de bevolking en voorbereiding van Indonesië op grotere zelfstandigheid in de toekomst, spelen daarin een rol.

- 4p 8 Geef per doel van de Ethische Politiek aan
- wat Coolhaas daarover waarneemt en
 - welke conclusie jij daaraan verbindt over de bijdrage die onderwijs aan dat doel levert.

Eindexamen geschiedenis havo 2002 - I

Gebruik bron 3.

Coolhaas werkt als ambtenaar bij het Binnenlands Bestuur op de Molukken.

- 2p **9** Leg uit dat deze bron daardoor bruikbaar is voor een onderzoek naar de gevolgen van het onderwijsbeleid op de Molukken.

De kwestie Nieuw-Guinea zorgde in 1957–1958 voor een plotselinge beëindiging van de directe Nederlandse invloed in Indonesië.

- 2p **10** Leg dit uit.

- 11p **11** Schrijf, na het lezen van de inleiding en volgens de aanwijzing, een historisch verantwoord artikel.

Inleiding

Het is 1948. Je bent correspondent van een Nederlandse, regeringsgezinde krant in Indonesië. Een vooraanstaand Indonesisch lid van de voormalige Volksraad, G., wordt gearresteerd door het Nederlands gezag. Hij stond bekend als iemand die de Nederlanders steunde, maar nu heeft hij zich openlijk aangesloten bij Soekarno. Je hoofdredacteur vraagt je na te gaan hoe deze Indonesiër tot dit besluit kwam. Je schrijft na intensieve gesprekken met G. een achtergrondartikel.

Aanwijzing

Neem de *cursief gedrukte* kopjes over.

Samenwerken of niet-samenwerken?

In de jaren twintig en dertig ontstond onder Indonesische nationalistten een discussie over het wel of niet samenwerken (coöperatie) met de Nederlanders. Soekarno en de PNI kozen voor niet-samenwerken (non-coöperatie), andere nationalistten wilden wel samenwerken. A Geef twee redenen waarom Soekarno *niet* wilde deelnemen aan de Volksraad. Maak vervolgens aannemelijk waarom je hoofdfiguur er *wel* voor koos lid te worden van de Volksraad.

De Japanse bezetting

Met de Japanse bezetting kwam er een einde aan het koloniale bestuur door Nederland. B Noem een reden waardoor in deze periode het nationalisme groeide. Maak vervolgens aannemelijk waarom Soekarno *wel* en G. *niet* koos voor samenwerking met het Japanse bestuur.

Na de oorlog

Na de Japanse capitulatie ontstond een nieuwe situatie: Soekarno had de onafhankelijkheid uitgeroepen. In de loop van 1947 kiest G. de kant van de Republiek en spreekt hij zich uit voor volledige staatkundige onafhankelijkheid.

C Maak aannemelijk waarom hij zich hiertoe door de loop der gebeurtenissen in 1947 gedwongen voelde.

Het standpunt van de krant

Je hoofdredacteur verwacht van je dat je aangeeft waarom de overstap van G. een verkeerde keuze was.

D Leg uit waarom het, volgens je hoofdredacteur, *juist voor Indonesië* niet goed was dat het volledig onafhankelijk werd.

Tenslotte

Toch laat je hoofdredacteur je de vrijheid je eigen standpunt weer te geven. In een slotalinea geef je aan of jij, door je gesprekken met G., tot een ander standpunt bent gekomen.

E Geef dit oordeel en ondersteun dit met één passend argument.

De Sovjet-Unie. Een systeem onder spanning

Stalin propageerde rond 1928 het 'socialisme in één land'. Daarmee nam hij afstand van Lenins oorspronkelijke idee van de wereldrevolutie.

- 2p 12 Welke reden had Stalin daarvoor?

Stelling:

De invoering van het eerste Vijfjarenplan in 1929 betekende een breuk met de inhoud van de Nieuwe Economische Politiek (NEP).

- 4p 13 Geef twee redenen waarom dit een breuk genoemd kan worden.

In 1928 probeerde Stalin steun voor zijn vijfjarenplannen onder de bevolking te krijgen door gebruik te maken van de angst voor de kapitalistische wereld.

- 4p 14 A Leg uit op welke manier Stalin dit deed.
B Waarom konden volgens Stalin de vijfjarenplannen deze angst verminderen?

Gebruik de bronnen 4a, 4b en 4c.

Stel: je vraagt je af of de collectivisatie van de landbouw heeft geleid tot ingrijpende veranderingen in het dagelijks leven in de Sovjet-Unie. Je gebruikt daarvoor deze drie bronnen.

- 3p 15 Haal uit elk van de drie bronnen een voorbeeld van zo'n ingrijpende verandering in het dagelijks leven; deel die vervolgens in als *economische*, *sociale* of *mentale* verandering. Gebruik alle drie de bronnen en categorieën één keer.

Gebruik de bronnen 4a, 4b en 4c.

Eén van deze drie bronnen wordt later, rond 1935, afgedrukt in de partijkrant *Pravda*.

- 2p 16 Leg uit welke van deze drie bronnen het meest aansluit bij de propagandacampagne die in die tijd gevoerd wordt.

In de jaren dertig kwamen veel meer jonge volwassenen terecht in hoge politieke functies dan in de Brezjnevperiode.

- 4p 17 Geef hiervoor twee verklaringen; vergelijk daarin telkens de situatie in de jaren dertig met die in de Brezjnevperiode.

Gebruik bron 5.

- 4p 18 Leg met behulp van twee beeldelementen uit waarom onder Stalin deze foto bruikbaar is als propaganda voor de Sovjet-Unie.

- 2p 19 Noem twee voorbeelden van de manier waarop de *Komsomol* werd ingezet om de Nieuwe Sovjetmens te creëren.

Gebruik bron 6.

- 4p 20 A Waarom voelt Joeri Olesja zich niet thuis bij de stalinistische kunstopvatting?
B Leg uit waarom deze toespraak opmerkelijk is.

Over het bewind van Brezjnev doet iemand de volgende uitspraken:

I. In de opbouw van de partij was er duidelijk sprake van verstarring.

II. In de houding ten opzichte van de nationaliteiten was er duidelijk sprake van stabiliteit.

- 4p 21 Geef bij elk van beide uitspraken een argument waarmee je de uitspraak ondersteunt.

Gebruik bron 7.

- 2p 22 Leg uit dat deze situatie zich afspeelt tijdens het bewind van Brezjnev en niet tijdens Stalin.

Gebruik bron 7.

Stel: je gebruikt de bron bij een onderzoek naar de vraag of de collectivisatie in *ideologisch* opzicht is geslaagd.

- 2p 23 Leg uit tot welke conclusie je dan komt.

Eindexamen geschiedenis havo 2002 - I

havowo.nl

Veel inwoners van de Sovjet-Unie waren in de tijd van Brezjnev teleurgesteld in het communisme. Die teleurstelling leidde tot verschillende reacties.

3p **24** □ Geef daarvan drie voorbeelden.